

Nr 31.

*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner
angående skattefrihet för föräldrars eller anhörigas
kostnader för barns studier vid högre läroanstalter.*

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 118 av herrar *Arrhén* och *Hjalmar Nilsson* samt II: 200 av herr *Hæggbloom* m. fl. har hemställts, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville begära utredning och förslag om skattefrihet för föräldrars eller anhörigas kostnader för barns studier vid högre läroanstalter».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 200.

Stipendier, som utgå till studerande vid undervisningsanstalter eller eljest äro avsedda för mottagarens utbildning, räknas enligt 19 § kommunal-skattelagen icke till skattepliktig inkomst.

Enligt 46 § 2 mom. samma lag äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, i hemortskommunen njuta avdrag för bland annat periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som icke får avdragas från inkomsten av särskild förvärvskälla, dock att avdrag icke må ske för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och ej heller, där understödet icke utgjort skadestånd, för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. I 31 § och 32 § 1 mom. stadgas, att till intäkt av tjänst hänföres periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därest givaren enligt bland annat 46 § är berättigad till avdrag därför.

Såsom framgår av vad ovan nämnts är avdrag för periodiskt understöd i regel icke medgivet i fråga om vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. Emellertid har frågan om ändrade bestämmelser därutinnan tidigare varit föremål för riksdagens bedömande. Sålunda behandlades denna fråga i ett flertal vid 1945 års riksdag väckta motioner. I de likalydande motionerna I: 74 (av herr *Elon Andersson* m. fl.) och II: 131 (av herr *andre vice talmannen Carlström* m. fl.) hemställdes bl. a., att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om rätt till avdrag vid beskattning av periodiskt understöd, som utgives till annans undervisning eller uppfostran. Ett yrkande om att riksdagen

gen för sin del måtte besluta om sådan ändring i gällande skattelagstiftning, att avdrag medgäves för dylika periodiska understöd, framfördes i de likalydande motionerna I: 169 (av herr Nordenson) och II: 275 (av herr Wiberg). Vidare hemställdes i de likalydande motionerna I: 99 (av herrar Grym och Ragnar Bergh) samt II: 144 (av herr Gavelin m. fl.) bl. a., att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 46 § kommunalskattelagen, att avdrag även kunde erhållas för bidrag till annans undervisning och studier utom hemorten.

1945 års bevillningsutskott, som i sitt betänkande nr 17 yttrade sig över jämväl andra motionsvis framställda yrkanden, förutsatte, att vissa spörsmål angående avdragsrätt för periodiskt understöd skulle upptagas till behandling av 1944 års allmänna skattekommitté. Utskottet anförde i anledning av de ovan nämnda yrkandena i huvudsak följande:

»Utskottet får i anledning härav framhålla, att den skattelättnad, som kan anses påkallad till följd av kostnaderna för undervisning och uppfost-
ran av den skattskyldiges egna barn under 18 år, enligt nuvarande bestämmelser är avsedd att regleras genom ortsavdragen. Att såsom i de likalydande motionerna I: 99 och II: 144 ifrågasatts, beträffande barn under nämnda ålder avdrag därjämte skulle kunna medgivas för kostnader av angivet slag i form av periodiskt understöd finner utskottet icke befo-
gat. Utskottet kan ej heller anse skäl föreligga att med hänsyn till utbildningskostnaderna medgiva avdrag för periodiskt understöd till den skattskyldiges barn över 18 års ålder. I flertalet fall måste barn vid nämnda ålder ägna sig åt förvärvsarbete, och en avdragsrätt för utbildningskostnader skulle i sådana fall icke få någon betydelse. En dylik avdragsrätt skulle följaktligen i regel endast komma sådana skattskyldiga till godo, vilka ägde möjlighet att bereda sina barn fortsatt utbildning. Utskottet kan vidare i likhet med 1936 års skattekommitté icke bortse ifrån att påkostandet av högre utbildning åt barn i viss mån kan betraktas såsom en kapitalplacering, varigenom barnets blivande försörjningsmöjlighet i de flesta fall blir större än om barnet erhållit motsvarande kapitalbelopp.

Beträffande utbildningskostnadernas storlek föreligger givetvis stor olikhet för skattskyldiga, som äro bosatta å orter, där utbildningsmöjligheter finnas, och för andra skattskyldiga. För sistnämnda skattskyldiga äro kostnaderna för högre utbildning åt barnen i regel avsevärt större än för dem, som äro bosatta å orter av angivet slag. Enligt utskottets mening bör emellertid denna olikhet vinna beaktande på annat sätt än genom särskilda skattelättnader för sådana skattskyldiga, som tyngas av dessa ökade kostnader. Utskottet finner för sin del riktigtare, att det stöd, som här kan vara påkallat, lämnas exempelvis i form av stipendier. Utskottet får i detta hänseende erinra om att Kungl. Maj:t i proposition nr 74 till innevarande års riksdag angående studiehjälp för högre undervisning åt landsbygdens ungdom äskat anslag till stipendier m. m. till belopp av omkring 2,3 miljoner kronor.

Vad ovan anförts angående den i förevarande motioner ifrågasatta avdragsrätten för periodiskt understöd för annans undervisning eller uppfost-
ran har avsett den skattskyldiges egna barn. Beträffande kostnader av angivet slag för andra barn än den skattskyldiges egna anser utskottet där-
emot böra tagas under övervägande, huruvida icke sådan avdragsrätt skulle kunna införas. De omständigheter, som i främsta rummet tala mot en avdragsrätt beträffande kostnader för de egna barnen, synas utskottet i

avsevärt mindre grad föreligga i fråga om andra barn. Utskottet förutsätter, att frågan om möjligheten av en utvidgning av avdragsrätten för periodiskt understöd i förevarande hänseende tages under omprövning vid den ovan berörda utredningen.»

I enlighet med utskottets hemställan lämnade riksdagen förenämnda motioner i nu angivna delar utan åtgärd.

I de nu föreliggande motionerna har erinrats om att staten efter beslut av 1945 och 1946 års riksdagar börjat anvisa stipendier åt studerande vid högre allmänna läroverk, realskolor m. fl. så kallade högre läroanstalter. Såväl i budgeten för 1947/48 som för 1948/49 vore anslaget för dessa stipendier upptaget till 8 miljoner kronor, varav högst 3 250 000 kronor finge användas till behovsstipendier. I förhållande till de summor, som den årliga skolgången kostade för de högre läroanstalternas elever, vore dock detta förhållandevis stora anslag relativt litet. Höstterminen 1946 hade blott 14 % av gymnasieeleverna fått statliga stipendier. Detta betydde att kostnaderna för ungdomens skolgång vid de högre läroanstalterna i första hand bestredes av föräldrar och anhöriga. Då statsstipendiernas tillkomst innebure ett erkännande av statens skyldighet att träda till med hjälp, då de anhörigas tillgångar vore otillräckliga, kunde med fog hävdas att föräldrar — vilkas inkomster låge så högt att de behovsprövade stipendierna ej kunde komma deras barn till godo — befriade staten från en annars numera ofrånkomlig skyldighet att lämna bidrag. Enligt motionärernas mening borde detta motivera skattefrihet för dessa utlägg, som av föräldrarna presterades till direkt utgiftsminskning för statskassan. Även ur andra synpunkter talade rätt och billighet för en sådan ordning. Sådana bestämmelserna nu vore, utginge behovsstipendierna, som utdelades i förhållande till föräldrarnas beskattningsbara inkomst och förmögenhet enligt för varje år fastställda grunder, med oreducerade belopp på 540 kronor endast när föräldrarna hade mycket låg inkomsttaxering. Även den gräns i fråga om beskattningsbar inkomst, som utgjorde maximum för erhållande av något som helst behovsstipendium, vore så pass låg, att ett stort antal av dem, som befunde sig ovanför denna gräns, inte utan betydande svårigheter kunde bekosta sina barns skolgång vid högre läroanstalter. Särskilt om familjerna vore barnrika, räckte de ordinarie inkomsterna många gånger inte till för dessa kostnaders bestridande, utan extrainkomster måste skaffas genom förtjänster utöver det ordinarie arbetet. Detta innebure ett betydelsefullt problem för hela medelklassen såväl på landsbygd som i stad. Hur problemet måst lösas exemplifierades av det hårda arbete för extraförtjänster, som måste presteras av lärare, präster, kontorsfolk och andra föräldrakategorier, för att barnens skolgång skulle kunna klaras. Samtidigt hade åtskilliga till denna medelklass hörande kanske egna studieskulder att betala. Den av motionärerna föreslagna skattefriheten skulle kunna regleras genom en utvidgning av avdragsrätten för periodiskt understöd. Därvid kunde övervägas en mera frikostig linje, innebärande att skattefrihet medgäves

för en total beräknad normalkostnad för ett barns skolgång i den skattskyldiges ort, minskad med eventuellt erhållet statsstipendium. Eller också kunde väljas ett till de statliga behovsstipendierna anpassat skattefritt belopp, så att skattefrihet medgåves för ett belopp motsvarande högsta möjliga behovsstipendium, i förekommande fall minskat med tilldelat dylikt stipendium. Valet mellan dessa linjer borde givetvis göras med hänsyn tagen till deras inverkan på skatteintäkterna, vilken inverkan genom utredning borde fastställas.

Utskottet. I förevarande motioner har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utredning och förslag om skattefrihet för föräldrars eller anhörigas kostnader för barns studier vid högre läroanstalter.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har frågan om rätt till avdrag för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till annans undervisning eller uppfostran tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I ett flertal vid 1945 års riksdag väckta motioner framfördes bl. a. likartade yrkanden som i de nu föreliggande motionerna. Samma års bevillningsutskott, som fann skäl tala för att avdrag medgåves för bidrag till undervisning eller uppfostran av andra barn än den skattskyldiges egna, förutsatte, att frågan om möjligheten av en utvidgning därutinnan av avdragsrätten för periodiskt understöd toges under omprövning av 1944 års allmänna skattekommitté. Riksdagen godkände bevillningsutskottets betänkande och lämnade i enlighet med utskottets hemställan de motionsvis framställda yrkandena utan åtgärd.

Enligt vad utskottet inhämtat äro såväl frågan om den skatterättsliga behandlingen av stipendier till undervisning eller utbildning som det i förevarande motioner behandlade spörsmålet om avdragsrätt för periodiskt understöd för undervisning eller uppfostran för närvarande under utredning inom 1944 års allmänna skattekommitté, vilken kan förväntas senare under innevarande år avgiva förslag i ämnet. Med hänsyn härtill finner utskottet anledning saknas att förorda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 118 av herrar Arrhén och Hjalmar Nilsson samt II: 200 av herr Hægglblom m. fl. angående skattefrihet för föräldrars eller anhörigas kostnader för barns studier vid högre läroanstalter icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 april 1948.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Wahlmark, Sjödahl, Ekman, Velandar, Frans Ericson, Heüman, Wehtje, Rosander och Näsgård, samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Hammarlund, Sandberg, Orgård, Olson i Göteborg, Sundström, Olofsson i Höganäs, Karlsson i Granebo och Vigelsbo.
